

Innehåll

1	Bedömningen i korthet, väsentliga iakttagelser	1
2	Bakgrund till temabedömningen	1
3	Iakttagelser	2
3.1	Riskrapporterna: komprimering, identifiering av framväxande risker, riskkoncentrationer och riskernas sammantagna effekter, IT-risker, affärsrisker	2
3.2	Styrelsens ansvar för tillsynen över den verkställande ledningen	4
3.3	Faktainnehållet i styrelseprotokollen	5

1 Bedömningen i korthet, väsentliga iakttagelser

- Finansinspektionen genomförde sommaren 2019 en temabedömning som gällde riskrapporteringen till kreditinstitutens styrelser
- Temabedömningens målgrupp bestod av 15 kreditinstitut som står under Finansinspektionens direkta tillsyn
- Under temabedömningen bekantade sig Finansinspektionen med rapporteringen till kreditinstitutens styrelser och protokollen från de möten där rapporterna hade behandlats. Dessutom svarade sammanlagt 45 styrelsemedlemmar i kreditinstituten på en enkät om saken
- Av den enkät som riktades till styrelsemedlemmarna framgick att många av dem önskade att rapporteringen skulle komprimeras kvantitativt samt att analyserna skulle utökas så att man bättre skulle kunna identifiera framväxande risker och riskkoncentrationer och få en bättre bild av riskernas sammantagna effekter
- De styrelsemedlemmar som deltog i enkäten ansåg att IT-projekt är ett av de mest ansenliga riskområdena

På grundval av materialet upptäckte Finansinspektionen att

- uppföljning av affärsrisken samt lönsamhet och hållbarhet (en del av tillsynsmyndighetens kapitalbedömning) inte ingick i riskrapporterna,
- verkställande direktören är utan undantag närvarande vid samtliga möten och under hela mötet
- det finns stora skillnader i informativitet mellan styrelseprotokollen.

2 Bakgrund till temabedömningen

Syftet med bedömningen var att få information om hur riskrapporteringen till kreditinstitutets styrelse lämpar sig för skötseln av styrelsens tillsynsuppgifter och dess beslutsfattande. Styrelsen bör ha verktyg i synnerhet för att följa att de risker som tas inte överstiger institutets riskkapacitet eller avviker från institutets riskprofil på ett sätt som kunde äventyra institutets hållbarhet. Regelbunden riskrapportering är ett av styrelsens viktigaste verktyg för att den ska kunna sköta sin ovannämnda lagstadgade uppgift.

Under temabedömningen insamlades information om och undersöktes riskrapporterna till kreditinstitutens styrelser, behandlingen av dem på styrelsemötena samt styrelsemedlemmarnas tidsanvändning och eventuella åtgärder på grund av riskrapporternas innehåll. Temabedömningen omfattade följande riskområden: kredit-, marknads-, ränte-, likviditets-, operativa och compliancerisker samt rapportering av lönsamheten.

Insamlingen av information baserade sig på kreditinstitutets senaste protokoll från ett styrelsemöte där man hade behandlat riskrapporter, de rapporter som var bifogade protokollet samt den enkätblankett som skickats till tre styrelsemedlemmar i varje kreditinstitut som ingick i samplet.

Styrelsemedlemmarna valdes så att styrelseordförandena alltid ingick bland dem som svarade, liksom ordföranden för ett eventuellt riskutskott samt dessutom en till två slumpmässigt valda andra medlemmar.

Dessutom ställdes frågor om uppdateringar av styrelsens riskhantering jämte datum till kreditinstitutens styrelsesekreterare. Temabedömningen gällde allt som allt 15 finländska kreditinstitut som står under Finansinspektionens direkta tillsyn. Finansinspektionens iakttagelser baserar sig på både enkätsvaren och protokollsmaterialet (inklusive bilagor).

Den frågeblankett som sändes till styrelsemedlemmarna jämte följebrev utgör bilaga 1 till denna rapport medan den blankett som sändes till styrelsesekreterarna utgör bilaga 2.

Finansinspektionen använder de erhållna bankspecifika svaren och uppgifterna i den fortlöpande tillsynen och i denna rapport presenteras bara sådana rekommendationer och god praxis som Finansinspektionen anser att alla företag under tillsyn kan dra nytta av, oberoende av bankens storlek eller affärsmodell.

3 Iakttagelser

3.1 Riskrapporterna: komprimering, identifiering av framväxande risker, riskkoncentrationer och riskernas sammantagna effekter, IT-risker, affärsrisker

De viktigaste kraven i regleringen

Enligt 9 kap. 3 § i kreditinstitutslagen 610/2014 ska kreditinstitutets styrelse godkänna och regelbundet se över strategierna och riktlinjerna för hantering av de risker som kreditinstitutet och dess verksamhet exponeras för. Alla väsentliga risker, alla anvisningar om riskhantering och alla förändringar i dessa avseenden ska rapporteras till styrelsen.

Som grund för bedömningen har Finansinspektionen också använt Europeiska bankmyndighetens (EBA) Riktlinjer för intern styrning (EBA/GL/2017/11), särskilt följande punkter:

- Det ingår i ledningsorganets ansvarsområden att fastställa, godkänna och övervaka genomförandet av institutets riskkultur (punkt 23. j).
- Institutets ramverk för riskhantering bör innefatta riskkontroller som säkerställer en tillfredsställande, skyndsam och kontinuerlig identifiering, mätning eller bedömning, övervakning, hantering, reducering och rapportering av riskerna (punkt 137).
- I samband med identifiering och mätning eller bedömning av risker bör institutet utveckla lämpliga metoder som omfattar både framåt- och bakåtblickande verktyg. Dessa metoder bör göra det möjligt att aggregera riskexponeringen för olika affärsområden och stödja identifieringen av riskkoncentrationer. Verktygen bör innefatta bedömning av den faktiska riskprofilen i förhållande till institutets riskapitet, såväl som identifiering och bedömning av potentiella riskexponeringar och riskexponeringar vid stress i en rad olika scenarier med ogynnsamma omständigheter i förhållande till institutets riskkapacitet (punkt 140).

- En effektiv riskrapportering inbegriper en sund intern behandling och kommunikation av riskstrategin och relevanta riskuppgifter både horisontellt inom institutet och uppåt och nedåt i ledningskedjan (punkt 146).

Finansinspektionens iakttagelser

I styrelsemedlemmarnas svar framhövdes behovet av att komprimera rapporterna.

Riskrapporteringens omfattning varierade från ungefär tio sidor till över hundra sidor. I det sistnämnda fallet belastades styrelsen med material som det i huvudsak skulle ankomma på riskhanteringsfunktionen att analysera. De allra mest omfattande rapporterna förekom inte hos de största kreditinstitutet, så storleken på företaget under tillsyn tycktes inte inverka på riskrapporternas kvalitet i detta avseende. Dessutom innehöll rapporterna med stort sidantal ingen analys. I rapporterna upptäcktes att till exempel de granskningsperioder som man valt att presentera grafiskt varierade på ett inkonsekvent sätt, vilket gjorde det svårt att bilda sig en helhetsuppfattning.

Vid sidan av komprimering ansåg styrelsemedlemmarna att det också var nödvändigt att få fram framväxande risker och riskkoncentrationer samt riskernas sammantagna effekter.

I styrelsemedlemmarnas svar betonades också att IT-riskerna upplevdes som en av kreditinstitutets mest ansevärda risker, som ändå inte rapporteras tillräckligt.

I samband med granskningen av riskrapporterna och styrelseprotokollen upptäckte Finansinspektionen att hos många av dem som svarade ingick inte uppföljning av affärsrisken (bl.a. lönsamheten som en delfaktor) i den regelbundna riskrapporteringen. Däremot kunde lönsamheten behandlas som en del av marknadsöversikten eller motsvarande översikt över uppföljningen av omvärlden.

Finansinspektionens rekommendationer

Finansinspektionen rekommenderar att styrelserna, för att komprimera riskrapporteringen, kritiskt analyserar de rapporter de fått, dvs. behandlar nyttan och ändamålet med informationen i rapporterna och anger:

1. rapporteringens tidsmässiga dimension i fråga om varje risktyp,
2. mängden information som ska rapporteras – så att t.ex. de grundläggande sakerna ingår, dvs. vad som riskrapporten i fråga innehåller, t.ex. risktypens olika delfaktorer, avvikelser, utvecklingstrender, riskernas sammantagna effekter,
3. de attribut, enheter samt grafer och andra bilder som ska användas i rapporteringen,
4. det skriftliga (verbala, numeriska) eller visuella sättet att framställa riskens väsentlighet t.ex. på skalan 1—4 eller enligt trafikljusmodellen.

För bedömningen av framväxande risker och riskkoncentrationer rekommenderar Finansinspektionen att de framåtblickande scenario- och stressanalyserna utökas vid sidan av analyser som grundar sig på enbart gångna händelser. I riskrapporterna rekommenderar Finansinspektionen att en skala eller något annat avbildningssätt som beskriver riskens väsentlighet och förändringsriktningen definieras och införs. Vissa företag under tillsyn tillämpar redan nu sådan god praxis.

Finansinspektionen rekommenderar också att styrelsen för pågående/framtida betydande projekt, också andra projekt än IT-projekt, anger de uppgifter som styrelsen anser att behöver rapporteras om framsteg eller dröjsmål, avvikelser från kostnadsberäkningen o.d. Dessa projektspecifika uppgifter borde utgöra en del av rapporteringen av operativa risker, så att risken syns i sitt rätta sammanhang.

När det gäller affärsrisken rekommenderar Finansinspektionen att styrelsen bekantar sig med tillsynsmyndighetens kapitalbedömning och institutets eget ICAAP-dokument och ger riskhanteringen anvisningar om att utarbeta en riskrapport för uppföljningen, liksom att den anger en ram för en eventuell marknadsöversikt (teman, omfattning osv.). Affärsrisken är inte bara en del av marknadsöversikten eller annan uppföljning av omvärlden, utan det är nödvändigt att behandla den som ett eget riskområde, separat från dessa. Detta undanröjer inte nyttan av marknadsöversikten eller omvärldsuppföljningen.

Efter en kritisk bedömning av innehållet i rapporteringen och med beaktande av Finansinspektionens rekommendationer ger styrelsen anvisningar till den verkställande ledningen, vars praktiska uppgift blir att genomföra styrelsens anvisningar. Finansinspektionen rekommenderar att styrelsen vid behov – beroende på arbetsmängden – genomför reformerna stegvis, men anger en tidsgräns för reformerna.

3.2 Styrelsens ansvar för tillsynen över den verkställande ledningen

De viktigaste kraven i regleringen

Enligt 7 kap. 1 § i kreditinstitutslagen 610/2014 ska ett kreditinstitut ha förvaltnings- och styrningssystem som är heltäckande och rätt dimensionerade i förhållande till verksamhetens art, omfattning och komplexitet och som säkerställer att institutet leds effektivt och enligt försiktiga affärsprinciper samt att kreditinstitutets styrelse effektivt kan övervaka ledningen av kreditinstitutet.

Som grund för bedömningen har Finansinspektionen också använt Europeiska bankmyndighetens (EBA) Riktlinjer för intern styrning (EBA/GL/2017/11), särskilt punkt 33:

- Utan att det påverkar tilldelade ansvarsområden enligt gällande nationell bolagsrätt bör ledningsorganet i sin tillsynsfunktion
 - ha uppsikt över och övervaka ledningens beslut och åtgärder och bedriva en effektiv tillsyn av ledningsorganet i dess ledningsfunktion, inbegripet att övervaka och granska såväl dess prestationer på individuell och kollektiv basis som genomförandet av institutets strategi och mål (a.),
 - på ett konstruktivt sätt ifrågasätta och kritiskt granska förslag och information från ledamöter i ledningsorganet i dess ledningsfunktion och de beslut som fattas av ledningsorganet i dess ledningsfunktion (b.).

Finansinspektionens iakttagelser

Enligt de 15 protokoll som var föremål för bedömning deltog verkställande direktören i styrelsemötet från början till slut, utan att i något skede avlägsna sig. I vissa fall kunde också någon annan person som tillhör den verkställande ledningen delta i mötet på motsvarande sätt. Denna iakttagelse hänför sig inte till det egentliga föremålet för temabedömningen, men fenomenets omfattning i stickprovet gav Finansinspektionen en på den interna styrningen baserad orsak att påminna styrelserna om deras tillsynsansvar.

Finansinspektionens rekommendationer

Verkställande direktörens närvaro vid styrelsemötet främjar effektiv interaktion och informationsförmedling, men styrelsens tillsynsroll förutsätter också möjlighet att utvärdera den verkställande ledningens åtgärder utan dess närvaro. Trots att temabedömningens stickprov var litet i detta avseende och så-

ledes inte nödvändigtvis ger en heltäckande bild av styrelsernas agerande som helhet, anser Finansinspektionen att det nödvändigt att påminna om att styrelserna borde samlas regelbundet (inte nödvändigtvis i samband med varje möte) för att diskutera även utan den verkställande ledningens närvaro. Några företag under tillsyn tillämpar redan denna goda praxis.

3.3 Faktainnehållet i styrelseprotokollen

De viktigaste kraven i regleringen

I egenskap av juridiska personer ska kreditinstitutens styrelser dokumentera sina beslut oberoende av institutets bolagsform. Dessutom berörs kreditinstituten av de ytterligare krav som ställs på dem på andra ställen i regleringen.

I detta avseende hänvisar Finansinspektionen särskilt till Europeiska bankmyndighetens (EBA) Riktlinjer för intern styrning EBA/GL/2017/11), punkt 33 b;

- ”på ett konstruktivt sätt ifrågasätta och kritiskt granska förslag och information från ledamöter i ledningsorganet i dess ledningsfunktion och de beslut som fattas av ledningsorganet i dess ledningsfunktion” samt

Europeiska bankmyndighetens (EBA) och Europeiska värdepappers- och marknadsmyndighetens (Esma) gemensamma Riktlinjer för lämplighetsbedömningar av ledamöter i ledningsorgan och ledande befattningshavare (EBA/GL/2017/12), punkterna 80 och 82:

- ”Att agera med ett ”självständigt tänkande” är ett beteendemönster, som särskilt visar sig under diskussioner och vid beslutsfattande i ledningsorganet, och krävs för varje ledamot i ledningsorganet, oavsett om ledamoten anses ”vara oberoende” i enlighet med punkt 9.3. Alla ledamöter i ledningsorganet bör aktivt engagera sig i sina arbetsuppgifter och bör kunna fatta sina egna sunda, objektiva och oberoende beslut och göra egna bedömningar när de fullgör sina funktioner och ansvarsområden.” (punkt 80).
- Vid bedömning av förmågan att tänka självständigt, såsom hänvisas till i punkt 80, bör institut bedöma huruvida alla ledamöter i ledningsorganet har
 - a. de erforderade beteendemässiga färdigheterna, inbegripet
 - i. mod, övertygelse och styrka för att på ett effektivt sätt bedöma och ifrågasätta de föreslagna besluten från andra ledamöter i ledningsorganet,
 - ii. att kunna ställa frågor till ledamöterna i ledningsorganet i dess ledningsfunktion, och
 - iii. att kunna motstå ”grupptänkande”,
 - b. intressekonflikter till en utsträckning som skulle hämma deras förmåga att utföra sina arbetsuppgifter på ett oberoende och objektiva sätt.

Finansinspektionen bedömde genomförandet av styrelsens tillsyn samt styrelsemedlemmarnas självständiga tänkande bl.a. utifrån de uppgifter som antecknats i styrelseprotokollen.

Finansinspektionens iakttagelser

Styrelsernas protokoll skiljde sig mycket från varandra i fråga om informativitet, av största delen av protokollsanteckningarna framgick det inte alls hur styrelsen hade behandlat de presenterade riskrapporterna på mötet. Vid riskrapporterna fanns ofta skrivningen 'antecknades för kännedom' och numret på bilagan till protokollet.

Finansinspektionens rekommendationer

Finansinspektionen rekommenderar att det antecknas i protokollet vem som föredragit ärendena, vilka frågor som ställts och svaren på dem samt den diskussion som förts om saken före slutresultatet, som kan vara ett beslut eller att saken antecknas för kännedom. Några tillsynsobjekt tillämpar redan denna goda praxis. Genom skrivningarna om diskussioner, ställda frågor och givna svar får tillsynsmyndigheten en bild av hur den verkställande ledningens resultat, bl.a. riskrapporter har behandlats och hur den verkställande ledningen utmanats i fråga om dem.

Knapphändiga protokollsanteckningar försvårar styrelsens förutsättningar att i efterhand utreda hur den i praktiken klarat av sina tillsynsuppgifter.